



# PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE PRZEWODNIK



## SKĄD SIĘ BIERZE PRZEMOC?

### O ŹRÓDŁACH PRZEMOCY W RODZINIE I OSOBACH STOSUJĄCYCH PRZEMOC.



Zjawisko stosowania przemocy na przestrzeni lat próbowano wyjaśniać poprzez teorie biologiczne, socjologiczne oraz psychologiczne.

#### **Teoria Uczenia się agresji**

W słynnym eksperymencie A. Bandury dzieci przydzielono do pokoju z modelem bawiącym się lalką w sposób agresywny - dzieci dokładnie naśladowały napastliwe zachowanie w stosunku do lalki. W przypadku przemocy fizycznej, chłopcy wykazywali większą tendencję do jej powielania niż dziewczynki, natomiast w agresji werbalnej ich wyniki były podobne.

Znaczącą rolę okazała się mieć również płeć modelu, która wykazała związek z płcią dziecka. W przypadku mężczyzny, chłopcy byli dwa razy bardziej skłonni do naśladowania aktów agresji, niż wtedy, gdy osobą modelującą była kobieta. U dziewczynek związek ten miał charakter odwrotny.





Według D.G. Duttona (2001), skłonność do przemocy powstaje w wyniku bezpośredniego kontaktu z przemocą rodzica, zawstydzania dziecka oraz utraty poczucia bezpieczeństwa i przywiązania do matki, która sama często jest osobą doznającą przemocy.

Chłopiec, który w wyniku przemocy czuje się emocjonalnie i fizycznie odrzucony przez ojca, a jego poczucie tożsamości osobistej nie zostało wsparte przez macierzyńskie ciepło, jest najbardziej podatny na szukanie w kulturze tych aspektów, które potwierdzają skłonność do przemocy.



Wzorce ról agresywnych powodują, że sprawowanie kontroli i przemoc stają się typowymi sposobami rozwiązywania konfliktów w dorosłym życiu osób doznających wcześniej przemocy domowej.

**Agresja w rodzinie jest zdaniem badacza  
kluczowym czynnikiem  
w tworzeniu się osobowości skłonnej do  
przemocy.**

## TEORIA PRZYWIĄZANIA

Teoria przywiązania – wyjaśnia, w jaki sposób kształtują się wczesne więzi z najważniejszymi osobami w życiu dziecka, a więc z jego opiekunami. Teoria szczegółowo opisuje ich „kategorie”, a także podkreśla jak ogromny wpływ wywiera charakter owych więzi (oraz sam fakt, że w ogóle powstały) na całościowe funkcjonowanie człowieka, również w dorosłości.

Twórcą teorii przywiązania był angielski psychiatra i psychoanalityk J. Bowlby, który zauważył, że wielu z jego pacjentów (w tym dzieci), którzy we wczesnym dzieciństwie stracili matkę lub doświadczali niewłaściwej opieki rodzicielskiej, w późniejszym okresie życia ujawniali zaburzenia zachowania lub inne zakłócenia funkcjonowania.

## STYLE PRZYWIĄZANIA

ufny (bezpieczny)



Osoby posiadające ten wzorzec wierzą, że zarówno one jak również inni ludzie są godni miłości, potrafią bez lęku dawać oraz czerpać z relacji.

lękowo-ambiwalentny



Znakiem rozpoznawczym tego wzorca jest ciągła niepewność, zazdrość, zagubienie i „zaabsorbowanie” tym co dzieje się w relacji.

unikowy



Ludzie charakteryzujący się tym stylem zaprzeczają, że trudności pojawiające się w ich relacji mają na nich głęboki wpływ.



	W DZIECIŃSTWIE	W DOROSŁOŚCI
 <p>styl ufny (bezpieczny)</p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Dziecko ufa matce i czuje się przy niej bezpiecznie,</li><li>• Matka jest dostępna, wrażliwa i gotowa do ofiarowania opieki.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ufność w stosunku do ludzi oraz pozytywne emocje w relacji z partnerem lub partnerką.</li></ul>
 <p>styl lękowo-ambiwalentny</p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Dziecko nie jest pewne reakcji matki,</li><li>• Stale upewnia się o jej obecności, odczuwa silny lęk przed rozstaniem, gwałtownie protestuje na samą możliwość rozstania,</li><li>• Po powrocie matki okazuje gniew i opór wobec niej, równocześnie jednak sygnalizuje potrzebę kontaktu.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Martwią się o to czy są kochani naprawdę i czy ich związek jest trwały,</li><li>• Mają skłonność do krańcowej namiętności, która nosi cechy obsesji, huśtawki emocjonalnej.</li></ul>
 <p>styl unikowy</p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Dziecko ma poczucie odrzucenia przez matkę,</li><li>• Jest karane za próby nawiązania z nią bliskiego kontaktu fizycznego. W związku z tym uczy się jej unikać i ignoruje ją.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Jako dorosłe osoby czują się skrępowane bliskością innych ludzi, stają się wtedy nerwowe,</li><li>• Skłonność do poczucia frustracji, nudy, unikania intymności,</li><li>• Zaprzeczają potrzeby więzi.</li></ul>



**Wiele badań wskazuje, że pierwsze sposoby wchodzenia w relację, stanowią skrypt, matrycę do tego, by w wieku dorosłym nawiązywać więzi w bliskich relacjach. Innymi słowy, relacja przywiązaniowa towarzyszy nam przez całe życie.**

"Dowody nie pozostawiają dziś miejsca na jakiegokolwiek wątpliwości (...), że przedłużające się pozbawienie małego dziecka opieki macierzyńskiej ma głębokie i daleko idące skutki, jeśli chodzi o ukształtowanie się jego charakteru i co więcej całego jego przyszłego życia. To w istocie coś takiego jak fatalne skutki różyczki w życiu płodowym czy niedoboru witaminy D w okresie niemowlęctwa" (J. Bowlby, 2023).

Dzieci mające nieprawidłowe relacje z rodzicami, emocjonalnie odrzucone przez matkę, wykazują często postawę lękową i wrogość. Stałe poczucie zagrożenia, lęk i wrogość powodują silne napięcie emocjonalne, na które dziecko reaguje w dwojaki sposób: agresją i negatywizmem albo biernością i wycofaniem (Wójcik, 1977; Rembowski, 1978).



## JAKI RODZAJ PRZYWIĄZANIA MAJĄ NAJCZĘŚCIEJ OSOBY STOSUJĄCE PRZEMOC?



Styl lękowo - ambiwalentny. Poszukują bliskości i reagują jednocześnie złością odsuwając się - intymność pobudza ich do złości. Kontrolują, ponieważ boją się odrzucenia. O swoje stany złości najczęściej obwiniają partnerki/partnerów.

Przez wiele lat dominowała opinia, że to nadużywanie (uzależnienie) od alkoholu jest przyczyną przemocy.

W dużej liczbie przypadków przemoc jest związana z nietrzeźwością, jednak alkohol nie powinien być obarczany bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialnością za przemoc. Osłabia racjonalną kontrolę nad zachowaniem i nasila gotowość do reagowania złością oraz przyczynia się do zwiększenia ilości niepowodzeń życiowych stanowiących źródła stresu i frustracji.

Należy uznać, iż nadużywanie alkoholu i stosowanie przemocy są problemami współwystępującymi.

- Z danych policyjnych w oparciu o uruchamianie procedury „Niebieskiej Karty” można wysnuć wniosek, że około 70% osób stosujących przemoc w chwili interwencji jest pod wpływem alkoholu,
- Dane z Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” pokazują, iż w ponad połowie przypadków przemocy towarzyszy alkohol,
- Wyniki wskazują, że ok. 36% sprawców przemocy nadużywa alkoholu, a uzależnionych (zdiagnozowanych medycznie) jest 18% (Rode, 2010).



Nie potwierdza się także pogląd, iż przyczyną przemocy są zaburzenia psychiczne. Choć oczywiście wśród stosujących przemoc są osoby z zaburzeniami osobowości i chore psychicznie.

Żadne badania nie potwierdzają nadreprezentacji osób chorych psychicznie w rodzinach z problemem przemocy, zarówno wśród osób doświadczających przemocy jak i stosujących przemoc.

Należy jednak przyznać, iż choroby czy zaburzenia psychiczne są czynnikiem ryzyka wystąpienia przemocy.

Wśród osób stosujących przemoc są osoby z zaburzeniami osobowości. Zaburzenia te bardzo często powstają w wyniku doświadczania przemocy w dzieciństwie.

**Zaburzenia osobowości to utrwalone, sztywne wzorce postrzegania i reagowania na otoczenie, które znacząco odbiegają od oczekiwań społeczeństwa, w którym żyje dana jednostka**





## SPRAWCA PRZEMOCY CHARAKTERYZUJE SIĘ:



### w sferze poznawczej

- przekonaniem o tym, że partnerka/partner jest gorsza/-y,
- autorytarnymi poglądami,
- przekonaniem, że najlepszą drogą do wzbudzenia szacunku jest wywołanie lęku,
- rozwiązywaniem konfliktów przy użyciu siły,
- silnym przekonaniem o posiadaniu kogoś na własność: "moja żona/mąż", "moje dziecko".

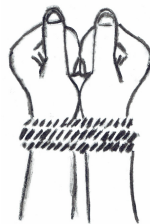
### w sferze emocjonalnej:

- niską wrażliwością,
- brakiem empatii,
- niskim poczuciem wartości,
- małą świadomością i zdolnością rozpoznawania swoich stanów emocjonalnych,
- łatwością przeżywania gniewu i złości,
- zaborczością, zazdrością, lękiem przed porzuceniem.



### w sferze behawioralnej:

- zachowaniami agresywnymi,
- przymusem,
- kontrolowaniem,
- stosowaniem przemocy.



### 3 TYPY SPRAWCÓW PRZEMOCY DOMOWEJ



Badura-Madej i Dobrzyńska-Masterhazy (2001) odnosząc się do typologii dokonanej przez Holtzworth-Munroe i Stuart, wyróżniły trzy typy osób stosujących przemoc domową.

- **Do pierwszego** typu należą ci, którzy ograniczają akty przemocy do członków własnej rodziny. Nie wykazują oni objawów poważnych zaburzeń psychicznych. Mają słabo ukształtowane umiejętności społeczne, cechuje ich wysoki poziom zależności od partnera. W dzieciństwie byli świadkami bądź osobami doświadczającymi przemocy.
- **Do drugiego** typu należą osoby, które stosują przemoc w rodzinie i sporadycznie dopuszczają się również aktów agresji poza nią, przejawiają oni niestabilność emocjonalną i zaburzenia psychiczne. W większości doświadczali oni przemocy w pierwotnej rodzinie, byli odrzuceni przez rodziców. Mają słabe umiejętności społeczne, trudności w komunikowaniu się z innymi, są niezdolni do poczucia winy.
- **Trzecią grupę** stanowią osoby, które dokonują agresji zarówno w rodzinie, jak i poza nią. Są to osoby, które często nadużywają alkoholu i stosują inne środki psychoaktywne. Użycie siły jest dla nich sposobem na rozwiązanie problemu.



## JAK PRACOWAĆ ZE SPRAWCĄ PRZEMOCY

Praca z osobą stosującą przemoc jest zadaniem trudnym, wymagającym wiedzy, empatii i profesjonalnego podejścia. Oto podstawowe zasady podczas tego typu kontaktu:

- **Zrozumienie przyczyn przemocy:** staraj się zrozumieć, jakie mogą być źródła przemocy,
- **Empatia i brak osądzania:** stwórz atmosferę zaufania, w której Twój klient będzie gotowy do otwarcia się i pracy nad sobą,
- **Komunikacja:** zachęcaj do otwartej rozmowy na temat przyczyn i konsekwencji zachowań,
- **Cele i strategie zmiany:** wspólnie opracujcie cele, które Twój klient chce osiągnąć, oraz strategie, które pomogą mu unikać zachowań przemocowych,
- **Kontrola emocji:** pomóż osobie w nauce technik radzenia sobie z emocjami i stresem. To może obejmować techniki relaksacyjne, ćwiczenia mindfulness czy rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych przed agresją,
- **Edukacja:** Dziel się wiedzą na temat zdrowych relacji, komunikacji i alternatywnych sposobów rozwiązywania konfliktów,
- **Wsparcie sieciowe:** Zachęć osobę do poszukiwania wsparcia wśród rodziny, przyjaciół lub grup wsparcia,
- **Bezpieczeństwo:** Bezpieczeństwo twoje i osoby, z którą pracujesz, jest najważniejsze. Upewnij się, że masz dostęp do odpowiednich zasobów i wsparcia w razie nagłego zagrożenia.



## TU ZNAJDZIESZ POMOC:

### ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY DS. PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ W MIKOŁOWIE



ul. Kolejowa 2  
43-190, Mikołów

T: 32 324 26 64, 530 658 459, 575 879 093  
e-mail: [stopprzemocy@mikolow.eu](mailto:stopprzemocy@mikolow.eu)



Ogólnopolski telefon dla ofiar przemocy w rodzinie  
„Niebieska Linia” 800-12-00-02

Przewodnik stanowi podsumowanie treści wypracowanych podczas konferencji "Obszary ZMIANY. Efektywna profilaktyka uzależnień, FASD oraz przemocy – w kierunku integracji działań", która odbyła się w dniach 13-14 czerwca 2023 r. w Mikołowie.

#### Literatura cytowana:

- Badura-Madej, W. i Dobrzyńska-Masterhazy, A. (2000). *Przemoc w rodzinie. Interwencja Kryzysowa i psychoterapia*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bandura, A. (2007). *Teoria społecznego uczenia się*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN.
- Bowlby, J. (2023). *Przywiązanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Douglas, K.S. i Dutton, D. G. (2001). Assessing the link between stalking and domestic violence. *Aggression and Violent Behavior*, 6 (6), 519-546.
- Jaszczak-Kuźmińska D. (2023). Wykład podczas Konferencji: „Droga do Zmiany. Efektywna profilaktyka uzależnień, FASD oraz przemocy – w kierunku integracji działań” w Mikołowie – *Skąd się bierze przemoc? O źródłach przemocy w rodzinie. O osobach stosujących przemoc*.
- Rode, D. (2010). *Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie: charakterystyka sprawców*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

